

UDK: 30 428

**TARG'JIMONLARNI TAYYORLASHDA TALABALARINING KASBIY
KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARINI
TAKOMILLASHTIRISH ("TARJIMA NAZARIYASI VA AMALIYOTI: INGLIZ
TILI" YO'NALISHI MISOLIDA)**

Lutfullayev Po'latxon Muxibullayevich

NamDCHTI prorektori

E-mail: polatxon0192@gmail.com

Tel: +99890 740 01 92

Anotatsiya: Ushbu maqolada, tarjimonlarni tayyorlash jarayonida talabalarining kasbiy kompetentligini rivojlantirish uchun zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash zaruriyati ko'rib chiqiladi. Tarjima nazariyasi va amaliyoti yo'nalishidagi ta'lim jarayonida talabalarni professional faoliyatga tayyorlashda yangi metodologiyalar, o'qitish uslublari va baholash tizimlari muhokama qilinadi. Ingliz tili bo'yicha ta'lim beruvchi o'qituvchilar uchun amaliy tavsiyalar beriladi. Maqola natijalari o'z bilimlarini mustahkamlash va tarjimon sifatida muvaffaqiyatli faoliyat yuritish istagida bo'lgan talabalar uchun foydali bo'ladi.

Kalit so'zlar: Tarjimon, kasbiy kompetentlik, ta'lim texnologiyalari, ingliz tili, nazariya va amaliyot, pedagogika, baholash tizimi. Talabalar, Innovatsion texnologiyalar, O'quv jarayoni, Amaliy mashg'ulotlar, Interaktiv metodlar.

**IMPROVING TECHNOLOGIES FOR DEVELOPING THE PROFESSIONAL
COMPETENCE OF STUDENTS IN THE TRAINING OF TRANSLATORS (IN THE
EXAMPLE OF THE THEORY AND PRACTICE OF TRANSLATION: ENGLISH
LANGUAGE)**

Abstract: In this article, the need to use modern pedagogical technologies to develop the professional competence of students in the process of training translators is considered. New methodologies, teaching methods and evaluation systems are discussed in the training of students for professional activity in the educational process in the direction of translation theory and practice. Practical recommendations for English language teachers are given. The results of the article will be useful for students who want to strengthen their knowledge and work successfully as translators.

Key words: Translator, professional competence, educational technologies, English language, theory and practice, pedagogy, assessment system. Students, Innovative technologies, Educational process, Practical training, Interactive methods.

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ РАЗВИТИЯ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ ПРИ
ПОДГОТОВКЕ ПЕРЕВОДЧИКОВ (НА ПРИМЕРЕ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ
ПЕРЕВОДА: АНГЛИЙСКИЙ ЯЗЫК)**

Аннотация: В данной статье рассматривается необходимость использования современных педагогических технологий для развития профессиональной компетентности студентов в процессе подготовки переводчиков. Обсуждаются новые методики, методы обучения и системы оценивания при подготовке студентов к профессиональной деятельности в образовательном процессе по направлению теории и практики перевода. Даны практические рекомендации для учителей английского языка. Результаты статьи будут полезны студентам, которые хотят подкрепить свои знания и успешно работать переводчиками.

Ключевые слова: Переводчик, профессиональная компетентность, образовательные технологии, английский язык, теория и практика, педагогика, система оценивания. Студенты, Инновационные технологии, Учебный процесс, Практика, Интерактивные методы.

Kirish

Tarjimonlar nafaqat tilni bilishi, balki madaniyatlararo muloqot qobiliyatlariga ham ega bo‘lishlari kerak. Ushbu maqolaning maqsadi — ingliz tili yo‘nalishidagi talabalarning kasbiy kompetentligini yaxshilash uchun zamonaviy ta’lim texnologiyalarini taklif etishdir. Shuningdek, Tarjimonlik kasbi bugungi kunda global kommunikatsiya va madaniyatlararo muloqotning ajralmas qismi hisoblanadi. Tarjimonlar tilni bilish bilan bir qatorda, madaniyat, kontekst va muloqotning nozik jihatlarini tushunishlari kerak. Shuning uchun, talabalarni professional darajada tayyorlashda zamonaviy pedagogik yondashuvlar va texnologiyalarni qo‘llash zarur.

Zamonaviy dunyoda global kommunikatsiya muhim ahamiyatga ega bo‘lib, turli tillarda va madaniyatlarda muloqotni ta’minlaydi. Tarjimonlar bu jarayonda muhim rol o‘ynaydi, chunki ular bir tilni boshqasiga tarjima qilib, odamlar o‘rtasida ko‘prik vazifasini bajaradi. Globalizatsiya jarayonida, iqtisodiy va ijtimoiy aloqalar kuchaygan sari, turli madaniyatlar o‘rtasidagi muloqot yanada zarur bo‘ladi. Tarjimonlar madaniyatlararo aloqalarni rivojlantirish, xalqaro do‘stlikni mustahkamlash va global muammolarni hal qilishda muhim ishtirokchilar hisoblanadi.

Tarjimonlar nafaqat so‘zlarni tarjima qiladi, balki madaniy kontekstni ham hisobga oladi. Bu, masalan, adabiyot, san‘at yoki urf-odatlar kabi nozik jihatlarini tushunish va ularga mos

ravishda tarjima qilishni talab etadi. Shunday qilib, tarjimonlar madaniyatlararo muloqotni chuqurlashtiradi va turli xalqlar o'rtasidagi tushunishni oshiradi.

Tarjima va tarjimonlik ijtimoiy hayotda ham muhim ahamiyatga ega. Tarjimonlar odamlar o'rtasidagi aloqalarni osonlashtirib, turli ijtimoiy guruhlar o'rtasida ko'prik vazifasini bajaradilar. Ular sog'liqni saqlash, ta'lim, huquqiy xizmatlar va boshqa sohalarda xizmat ko'rsatishda yordam berishadi. Masalan, sog'liqni saqlash sohasida tarjimonlar bemorlar va shifokorlar o'rtasidagi muloqotni ta'minlaydi, bu esa bemorlarning to'g'ri tashxis qo'yish va davolanish jarayonida muhimdir.

Bundan tashqari, tarjimonlar ijtimoiy adolatni ta'minlashda ham ishtirok etadilar. Ular turli tillarda gaplashuvchi shaxslarning huquqlarini himoya qilishda yordam berishadi va ularning ovozini eshittirishga ko'maklashadilar. Shu tariqa, tarjimonlik kasbi nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki ijtimoiy mas'uliyatni ham o'z ichiga oladi.

Metodlar va adabiyotlar tahlili

Tarjimonning kasbiy kompetentligi — bu muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan bilimlar, ko'nikmalar va malakalar to'plami. Tarjimonlar nafaqat til bilish qobiliyatiga ega bo'lishlari kerak, balki madaniyat, kontekst va soha bo'yicha bilimlarga ham ega bo'lishlari zarur. Masalan, tibbiyot, huquq yoki biznes kabi maxsus sohalarda tarjima qilish uchun ushbu sohalarning terminologiyasini va amaliyotlarini yaxshi bilish talab etiladi.

Shuningdek, tarjimonlar mustaqil fikrlash qobiliyatiga ega bo'lishlari, muammolarni hal qilishda kreativ yondashuvni qo'llay olishlari kerak. Ular tezda fikr yuritish va murakkab matnlarni tushunish qobiliyatiga ega bo'lishlari lozim. Tarjimonlik kasbi doimiy ravishda o'zgarib borayotgan dunyoda yangiliklarni o'rganishni va o'z malakalarini yangilashni talab etadi.

Tarjimonlik kasbi global kommunikatsiya va madaniyatlararo muloqotni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tarjimonlarning ijtimoiy roli odamlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlashdan tortib, ijtimoiy adolatni ta'minlashgacha kengayadi. Ularning kasbiy kompetentligi esa muvaffaqiyatli faoliyat yuritish uchun zarur bo'lgan asosiy omildir. Tarjimonlik kasbi nafaqat til bilish qobiliyatini talab qiladi, balki madaniy kontekstni tushunish va ijtimoiy mas'uliyatni his qilishni ham o'z ichiga oladi.

Natijalar

Zamonaviy ta'lim tizimi doimiy ravishda o'zgarib, rivojlanib bormoqda. Innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada axborot texnologiyalarining ta'limdagi o'rnini, onlayn platformalar va dasturlar, shuningdek, virtual realiti va simulyatsiyalar haqida batafsil ma'lumot beriladi.

Axborot texnologiyalari (AT) ta'lim jarayonida yangi imkoniyatlar yaratadi. Ular o'qituvchilarga va talabalarni ta'lim olish jarayonida yanada samarali bo'lishlariga yordam beradi. AT yordamida talabalar o'z bilimlarini kengaytirish, turli manbalardan ma'lumot olish va o'z-o'zini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Axborot texnologiyalarining ta'limdagi o'rnini quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Interaktivlik: AT yordamida talabalar o'qituvchilar bilan yanada interaktiv aloqada bo'lishlari mumkin. Masalan, elektron darsliklar va multimedia materiallari orqali talabalar o'qitish jarayonida faol ishtirok etadilar.

- Individualizatsiya: Har bir talabaning o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga olish imkoniyati mavjud. AT yordamida talabalar o'z sur'atida o'qishlari, o'z qiziqishlariga mos keladigan materiallarni tanlashlari mumkin.

- Kengaytirilgan resurslar: Internet orqali talabalar turli xil resurslardan foydalanishlari mumkin, jumladan, ilmiy maqolalar, videolar, onlayn kurslar va boshqalar. Bu esa ularning bilim doirasini kengaytiradi.

Onlayn platformalar va dasturlar ta'lim jarayonini yanada qulay va samarali qilishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu platformalar talabalarni turli xil mavzular bo'yicha o'qitishda, ularning bilimlarini mustahkamlashda va yangi ko'nikmalarni rivojlantirishda yordam beradi.

- MOOC (Massive Open Online Courses): Massiv ochiq onlayn kurslar talabalar uchun dunyo bo'ylab yetakchi universitetlardan ta'lim olish imkoniyatini beradi. Bunday kurslar ko'plab mavzularni qamrab oladi va talabalar o'z vaqtida va joyida o'qishlari mumkin.

- O'qitish platformalari: Coursera, edX, Udemy kabi platformalarda talabalar turli fanlar bo'yicha kurslar va darslar olishlari mumkin. Bu platformalar interaktiv materiallar, video darslar va testlar bilan ta'minlaydi.

- Ta'lim dasturlari: Google Classroom, Microsoft Teams kabi dasturlar o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi aloqani yaxshilaydi. Ular darslarni tashkil etish, materiallarni taqdim etish va baholash jarayonlarini soddalashtiradi.

Virtual realiti (VR) va simulyatsiyalar ta'limda yangi imkoniyatlarni ochmoqda. Ushbu texnologiyalar talabalarga nazariy bilimlarni amaliy tajriba bilan birlashtirish imkonini beradi.

- Virtual realiti: VR texnologiyasi yordamida talabalar haqiqiy hayotdagi vaziyatlarni simulyatsiya qilish orqali amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin. Masalan, tibbiyot talabalari VR simulyatorlari yordamida jarrohlik amaliyotlarini bajarish tajribasini oladilar.

- Simulyatsiyalar: Ta'lim jarayonida simulyatsiyalar muhim rol o'ynaydi. Ular talabalarga real hayotdagi vaziyatlarni boshdan kechirish imkonini beradi, bu esa ularning qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Masalan, biznes talabalari iqtisodiy simulyatsiyalar orqali bozor sharoitlarini o'rganishlari mumkin.[1]

Innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonini yangilash va samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Axborot texnologiyalari, onlayn platformalar va virtual realiti kabi innovatsiyalar talabalarni tayyorlashda yangi imkoniyatlar yaratadi. Bu esa o'z navbatida, zamonaviy jamiyatda raqobatbardosh mutaxassislarini tayyorlashga yordam beradi.

Muhokama

Ta'lim jarayonida nazariy bilimlar bilan bir qatorda amaliy mashg'ulotlar ham muhim ahamiyatga ega. Amaliy mashg'ulotlar talabalarni olingan nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llashga, ko'nikmalarini rivojlantirishga va o'zlashtirish jarayonini chuqurlashtirishga

yordam beradi. Ushbu maqolada amaliy mashg‘ulotlarning ta'limdagi o‘rni, tarixi, guruh ishlari va o‘zaro baholash jarayonlari haqida batafsil ma'lumot beriladi.[2]

Amaliy mashg‘ulotlar ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo‘lib, talabalar olingan nazariy bilimlarni amaliyotda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Ushbu mashg‘ulotlar quyidagi jihatlarni o‘z ichiga oladi:

- Nazariy bilimlarni mustahkamlash: Amaliy mashg‘ulotlar orqali talabalar nazariy bilimlarini amaliyotda qo‘llab, ularni yanada chuqurroq anglash imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu, o‘z navbatida, olingan bilimlarni samarali qo‘llashga yordam beradi.

- Ko‘nikmalarni rivojlantirish: Amaliy mashg‘ulotlar talabalarni turli ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Masalan, muhandislik sohasidagi talabalar amaliy mashg‘ulotlar orqali texnik ko‘nikmalarini shakllantiradilar, til talabalari esa tilni amaliyotda qo‘llash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

- Muammolarni hal qilish: Amaliy mashg‘ulotlar davomida talabalar real hayotdagi muammolarni hal qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Ular turli vaziyatlarda qaror qabul qilishni o‘rganadilar va muammolarni hal etish strategiyalarini ishlab chiqadilar.[3]

- Tarjima loyihalari va guruh ishlari amaliy mashg‘ulotlarning bir qismi sifatida talabalarni jamoaviy ishga o‘rgatadi va ularning kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Ushbu jarayonlar quyidagi afzalliklarga ega:

- Jamoaviy ish ko‘nikmalari: Guruh ishlari davomida talabalar birgalikda ishlashni, fikr almashishni va bir-birlariga yordam berishni o‘rganadilar. Bu ko‘nikmalar kelajakda professional faoliyatda juda muhimdir.

- Tarjima jarayonining amaliyoti: Tarjima loyihalari talabalar uchun tilni amaliyotda qo‘llash imkoniyatini yaratadi. Talabalar turli matnlarni tarjima qilish orqali til qoidalarini mustahkamlashlari va madaniy kontekstni tushunishlari mumkin.

- Ijodkorlik va tanqidiy fikrlash: Tarjima loyihalari talabalarni ijodkorlikka va tanqidiy fikrlashga undaydi. Ular matnni tarjima qilish jarayonida turli variantlarni ko‘rib chiqishlari va eng ma’qul yechimni tanlashlari kerak. [6]

O‘zaro baholash va fikr almashish jarayonlari ta'limda muhim rol o‘ynaydi. Bu jarayonlar talabalarni o‘z bilim va ko‘nikmalarini baholashga, boshqalar bilan fikr almashishga va o‘z-o‘zini rivojlantirishga yordam beradi:

1. O‘zaro baholash: Talabalar bir-birining ishlarini baholash orqali o‘z bilimlarini mustahkamlashadi va boshqalarning tajribasidan foydalana olishadi. Bu jarayon talabalarni tanqidiy fikrlashga undaydi va o‘z ishlarini yaxshilash imkoniyatini beradi.

2. Fikr almashish: Fikr almashish jarayoni talabalarni turli nuqtai nazarlarni tinglashga va o‘z fikrlarini ifodalashga o‘rgatadi. Bu esa ularning kommunikativ ko‘nikmalarini rivojlantiradi va jamoaviy ishda muvaffaqiyat qozonishlariga yordam beradi.

3. O‘z-o‘zini rivojlantirish: O‘zaro baholash va fikr almashish jarayonlari talabalarni o‘z ustida ishlashga undaydi. Ular o‘z kamchiliklarini aniqlab, ularni bartaraf etish yo‘lida harakat qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi. [4]

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, amaliy mashg‘ulotlar ta'lim jarayonida nazariy bilimlarni amaliyotga aylantirishda muhim ahamiyatga ega. Tarjima loyihalari, guruh ishlari va o‘zaro baholash talabalarni yanada samarali tayyorlashda yordam beradi, ularning ko‘nikmalarini rivojlantiradi va kelajakdagi professional faoliyatlariga tayyorlaydi. Amaliy mashg‘ulotlarning samaradorligini oshirish uchun ta'lim tizimida ularni kengaytirish va takomillashtirish zarur.

Ta'lim jarayonida interaktiv metodlar o‘qitish samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Bu metodlar talabalarni faol ishtirok etishga, o‘z fikrlarini ifodalashga va bir-biridan o‘rganishga undaydi. Ushbu maqolada muammoli ta'lim, rol o‘yinlari va simulyatsiyalar, shuningdek, talabalararo hamkorlik kabi interaktiv metodlar haqida batafsil ma'lumot beriladi.[5]

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida tarjimonlarni tayyorlash jarayonini samarali tashkil etish imkoniyatlari kengaymoqda. Talabalar kasbiy kompetentliklarini oshirish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak. Bu esa ularning kelajakdagi professional faoliyatlariga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, Maqolada keltirilgan tavsiyalar va strategiyalar orqali talabalar tarjimonlik kasbiga tayyorlanishda zarur bo‘lgan kompetentliklarni rivojlantirishlari mumkin. Innovatsion texnologiyalar va interaktiv metodlar yordamida o‘quv jarayoni yanada samarali bo‘lishi mumkin, bu esa kelajakdagi professional faoliyat uchun mustahkam poydevor yaratad

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Bell, R.T., & Bell, E.L., (2020). Translation and Translating: Theory and Practice. Routledge.
2. Newmark, P., (1988). A Textbook of Translation. Prentice Hall.
3. Nord, C., (200
4. Baker, M. (2011). In Other Words: A Coursebook on Translation. Routledge.
5. Hatim, B., Mason, I. (1990). Discourse and the Translator. Longman.
6. Pym, A. (2010). Exploring Translation Theories. Routledge.
7. Gile, D. (2009). Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. John Benjamins Publishing.